

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévr. 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Szerény észrevételek

„A kepe a székelyföldön“ czimű tanulmányhoz.*)

(Folytatás.)

5-ör ad 5. A fentirt tanulmány e pontja, mely a székely katonai határőrség felállítását után a nagy-szebeni főhadparancsnokság által a székely lelkészek ellen emelt panasz alkalmából a szüleikkel együtt lakó házastársak kepe fizetésére nézt kelt resultátumról szól, — s miből kitűnik, hogy az egyházi főhatóságok kiegyezése folytán azon határozat nyert legfelsőbb megerősítést, „misperint a szülőkkel közösen lakó katonai házastársak csak oszporát fizessenek“, mit sem bizonyít a kepe személyi teher természetéről egymagára. Sőt módot és alkalmat nyújt arra, hogy a kepe- és pénzber között a kellő megkülönböztetést, distinctiót, miből a személyi és dologi teher közötti különbség is világosan kitetszik — itt megtegyük. — Kepe fizetésre a constitutiók és maig fenálló gyakorlat tanúsága szerint köteleztetett mindenki, kinek földje, birtoka, jószágja, ekéje, vetése, gabonája volt; a kepe, mint teher mindig ezekre nehezült, a kivetésnél mindig ezek voltak a szabályozók és irányadók úgy, hogy a kepe még a nőtlen ifjura (l. fentebb) is kivettetett, ha külön gazdaságot folytatott. „A kiknek földbirtokuk nem volt — tehetségük szerint — pénzzel fizették a bért, mely az esetben oszporának (aes paratumnak) neveztetik.“

De a 4-ik pont (lásd 5. lap) záradékában abból vont következtetést, hogy a kepe-kivétést nem a föld, hanem a személy körülményei szabályozták önként, s már csak azért is elesik, mert kepe sehol és soha az oszporásokra — és viszont — nem vetetett ki, kepe és pénzber soha össze nem zavarlatott. S így a szülőkkel együtt lakó katonai házastársak helyesen fizettek oszporát, mert külön gazdaságot nem folytattak, szülőkkel egy són és kenyeren éltek. Egy gazdaságra vagy birtokos családra csak egy teher nehezedett. A pénzberfizetés pedig, mint személyi teher a házassággal a kepealap, vagyis a

föld és külön rájuk szállt és kezelt gazdaság — hiányában azonnal beállt.

A kepe tekintet nélkül a házasságra minden külön gazdaság után is kiróvatott, a pénz csak a föld nélkül való házásokra, özvegyekre s a meg-esett személyekre, ha külön házban laktak.

Mielőtt észrevételeimben tovább haladnék, itt kapcsolatban e ponttal és gr. Battyáni Ignác erdélyi püspöknek 1781. decz 5-én a Guberniumhoz intézett felterjesztésében felhozott eme szavai alkalmából: „a kepe a rom. kath. lelkészek törvényes fenntartására és javadalmazására ősi idők óta megállapított oly fizetés, mely országos törvényen és legmagasabb rendeleteken alapszik, s melynek semmi vonatkozása, semmi hasonlatossága sincs a dézmával,“ ide jegyzem a dézmáról rendelkezésemre álló adatokat, hogy a t. olvasó vethesse össze azokat a kepeügyre és annak dologi természetére nézve. — U. m. Approbatarum constitutionum parte I. titulo V. articulo I. Gyulafehérvárt 1653. márt. 15-ről II. Rákóczy György által megerősítve ez áll: „A mely helyeken az egyházi tanítóknak dézmájok, quartájuk vagy egyéb elejétől fogva rendszerint jární szokott jövedelmök volt és vagyon, azt senki tőlük elvenni ne merészelje.“ — Ugyan Gyulafehérvárt 1669. márt. 4-én Apafi Mihály által megerősítve a compilatarum constitutionum parte I. titulo I. articulo V. ez van: „Vannak oly emberek is, kik a predikatori rendeknek szokott jövedelmeket, dézmájukat kiadni nem akarják. Lévéen azért ennek előtte és erről való constitutiója az országnak, hogy senki az ecclesiai proventust maga ususára ne convertálja, hanem minden rendek az országnak erről irt constitutiói szerint minden szokott jövedelmeket tartozzanak megadni, tőlük el ne tartásák.“

Továbbá Gyulafehérvárt 1670. febr. 15-ről. In comitiis regni generalibus a tordai quartáról az áll, hogy a minemü gabonából a fiscus dézmát szokott volt exequalni, annak quartája akkor sem vétetett el a predikátoroktól, mikor a fiscus a maga

jussát elengedte a tordaiaknak. Azokból a legumenákból, melyekből a fiscusnak dézmát adtak, a quartabeli jussa az ecclesiáknak fennmarad, és ha akkor behordották a quartát, mikor a fiscus birta azon dézmának három részét most is tartozzanak — még akkor is ha — kitűnik, hogy — a quartának elkerülése végett más határokon szántottak. — A tordai quarták fölött a barátságos kiegyezés pedig a rom. kath. egyház és reformátusok között 1753-ban 1—7 pontban megtörténik.

Ezen idézetek — amint láthatni belőlök — a kepe dologi természetéből mit sem vonnak le. Anynyi kitetszik belőlök, hogy egykor — mint a nagyszzebeni 1863-iki országgyűlés alkalmából, Kolozsvártt 1863. nov. 28-iki megállapodás is elismeri — a papok és tanítók dézmául is kapták jövedelmüket.

De azon véleményezésre mégis feljogosítanak, hogy a kepe a dézmának — a lelkészek egyaránt való szolgáló levén mindenkinek e szolgálat is tehetőség aránya szerinti módosulása, vagy maradványa lehet. Erre mutat a 6 és 12 kalangya után kivetett fél és egész kepe, mely épen quartát képez. Ugy szintén az egész kepenél ősztavaszi együtt véve a 12—12 és 60 kalangya közép arány, mely épen tized, a mi között a legtöbb székely embernek termése ingadoz. Erre mutat az 1804. febr. 20-iki Mitrovszki-féle constitutio 2-ik pontja, mely azt mondja, hogy „az olyan paterfamiliás, a kinek p. o. 60 kalangya avagy több is termett, többet nem tartozik adni, mint a kinek 12 kalangya termett” Igen, mert 60 kalangyánál több már kevésnek termett, s kiknek több termett, azok rendszeren a patronusok voltak. Itt is így a quartákban a progressiv tized elejtése pótolva lett s a jövedelem nagyobbodott. Nem lehet tehát a hasonlatot és kettő közötti érintkezést absolute kizárni.

6-or ad 6. és 7. A bécsi cs. kir. ministerium 1851. jul. 21 iki 1728/1469. sz. tervezet és n-szebeni cs. kir. katonai és polgári kormányzóság 1855. febr. 25-iki 4506/506. sz. átirat alapján ezen pontok alatt a kepe-re tett magas nyilatkozatok és jelentések egyike sem zárja ki a kepe dologi, jogi természetéről felvett állításunkat, mert mind a b. e. Kovács Miklós 1851. decz. 8-iki, mind a dr. Haynald Lajos ő nmltsága 1854. mart. 2-iki felterjesztéseiből csak az tűnik ki, hogy a kepe kezdetben önkéntes adomány volt, később a szokás és törvények által közjogi erejű és kötelezővé lett, s hogy mai alakjában a tizedtől teljesen különbözik. De egyik sem mondja sem személyi, sem dologi tehernek, mert ez a kérdés akkor nem vetetett fel. S ha fel is lett volna vetve, akkor is a magyarországi párbér és stólához vagy felekezetekhez való viszonyában vetetett volna fel, amit ismét nem szabad összezavarni.

7-er ad 8. A Nagyszebenben 1863-ban tartott országgyűlés folyama alatt a Székelyföldön a papok és kántortanítók javadalmazására adadni szokott kepe megváltása iránt tett indítvány alapján Ko-

lozsvártt 1863. nov. 28 án a Gróf Mikó Imre házánál a katholikusok és vallásfelekezetek megbízottjai által tartott közös értekezés megállapodása és a kérdésünkre azaz a kepe személyi teher természetének bizonyítására idézett alábbi nyilatkozata, mely így hangzik: „Hogy a kepe földteher és hogy az a megszüntetett papi dézmához hasonlatos volna, egyáltalában valótlan s következőleg a (n. szebeni) törvényjavaslatbeli indokolásnak semmi alapja sincs”, — a kepe dologi teher természeté ellen mit se bizonyít. Nem bizonyít pedig azért, mert a mint ezen idézett sorokból s alábbiakból is kitűnik: itt a kepe a papok és kántortanítók javadalmazásáról és bérének megszabásáról lévén szó — nem in proprio és stricto sensu, hanem általános s a papnak és kántortanítóknak a stólán és kanonikán kívül — járó összes fizetését, javadalmát — bérét jelentő értelmében vétetvén, ép oly téves lett volna azt mondani, hogy a kepe csupán személyi teher, mint azt mondani, hogy nem földteher.

A n-szebeni törvényjavaslatbeli indokolás a kepe dologi és jogi fogalmától és saját szoros értelmétől, melyet a szádos szokás, gyakorlat és törvények neki adtak nem tért el, míg az értekezlet a javaslatot elvető nyilatkozata a kepe tág értelmében — alatta érve tizedet, párbért, gabonát, fát, vásznat, szaladot stb. — vévén, csak annak adott kifejezést, hogy a kepe ily tágas értelemben „egyáltalában” nem földteher vagyis „egyáltalában valótlan” azon állítás, hogy a kepe földteher. S itt igaz van. Igazolja e kettős értelmét a kepe-nek maga a kepe ezen defíniója: „a kepe, mely bérnek is nevezetik.” — A kepe fogalma tulajdon szoros értelmében a gabona és fakepen kívül minden egyéb papi és kántori bért javadalmat, fizetést stb. kizár. Az ospora már nem kepe, hanem pénzber és a gabona és fa nem ospora, ha nem gabonabér. Tehát a bér alatt a gabona, fakepe, ospora stb. értetik, de nem vizont. — Valamint a fakepe egyenes-n csak a marhára, ugy a gabonakepe csak a földre és terményeire róvatik ki.

Ezen fogalmak úgy függenek össze egymással, mint a lélek és test az emberben. Bármelyiket elgondoljuk a másiktól megszünt az lenni, amit együtt egymást kiegészítvetesz és kifejez. A ki a kepeügy elbírálásánál és kepe megváltásánál ezektől eltér, az könnyen zavarba jön.

A mi az idézett helyen a dézmának felemlítését illeti, abból csak az tűnik ki a) hogy a kepe a mai alakjában — mint már említve is lón — nem hasonlatos a dézmával; b) hogy volt papi dézma, mint a „megszüntetett papi dézma” kifejezés is igazolja; c) az említett értekezlet megállapodásából, hogy voltak „királyi adományból, földes urak alapítványozásából, a jogegyenlőségi elv törvényesítését megelőzőt korban nálunk is, oly földbirtokok, melyekkel természetöknél fogva urbértartozási vagy tized fizetési terhek voltak egybekötve”, „ezen terhek a földekkel együtt bárminő sorsu. birtokosra is átmentek . . . s bármely vallást követő, már a földnek

birása által ezen terheket hordozni, . . . a papi tizedet az illető vallásnak megadni tartozott;“ — s hogy d) a századokon keresztül szervezetté vált . . . az állam fizetésével összefonódott viszonyok miatt az állam a földbirtok egy bizonyos nemére sulyosodott ezen terhet legfontosabb érdekei szempontjából megszüntette. — Mik megvilágítani látszanak azon fentebb is felhozott véleményyt, hogy a tizedek az állam érdekei és az ősidőből átjött zavarok miatt eltöröltetvén, e helyett a szolgálati „egyaránt“-hoz képest, mint ez leginkább megközelítőbb mód a kepe lépett életbe, s mint ilyen maradt fenn maig a föld terményére és igavonó marhára nehezülve.

Mit a kolozsvári idézett értekezés alábbi nyilatkozata és fejtegetései sem döntenek meg. Nem döntik meg: a vallások belszerkezetében fennálló viszony, a vallások községet képező egyeseknek a lelkiekben meglévő jogegyenlősége; — nem „az egyházi személyek s a hívek közötti kölcsönös kötelezettségi viszony; mert a vallások s főképp a kath. vallás belszerkezete megkívánja, hogy a lelkiekben jogegyenlő egyesek, mint vallásos községek az egyházi személyek és köztük közjogi szerződés erejével bíró kölcsönös viszony alapján biztosítsák azok létét és fennállását es egy egyházi intézmény se tétessék ki egyesek szeszéiyének. Erre pedig legtöbb biztosítékot emberileg szólva a földhöz kötött jövedelem vagy fizetés nyújt, pedig azon alapon, amint századokon át a kepe kivettett és felhajtott.

A mi továbbá ezeket illeti: „ha a lelkiekben tett szolgálatokért, a kik azokat igényben veszik, fizetést adnak, mely bérnek vagy kepeinek nevezetik, a dolog természetéből önként foly, hogy annak azon részéről, mely a nép által könnyebben fizethető természetményből áll, azt mondani, hogy a földet terheli, nem lehet, és pedig annál kevésbbé, mivel a pap- és mesterbér valósággal nem is a földet terheli, hanem az illető vallásbeli egyénnek személyét terheli azon viszonynál fogva, melyben papijával s mesterével áll;“ — megjegyzendő a) hogy itt a bér és kepe „a bérnek vagy kepeinek nevezetik“ — kifejezéssel egyértelműnek tartatik s ez értelemben bíraltatik el, a mi mint fentebb látok nem helyes; b) a bérnek azon részéről, mely a nép által könnyebben fizethető természetményből áll, igen is természetesen lehet mondani a kepekről, hogy a földet terheli, mert a constitutiók bizonyítása szerint a kepe, mint papbér ezen része századokon keresztül a föld termése után vettett ki és hajtattott fel különböző büntetések terhe alatt úgy, hogy ez elől csak az egyetlen csapás idején, midőn lehetetlen bár vékájában üzetni — lehetett kitérni, c) hogy sok földbirtokos és földművelő kísértette meg a régi időben, úgy, mint ujabban, hogy a kepe helyett pénzül fizessen, de a kepe kivető vallásos községek soha a constitutióktól nem tértek el s így nem engedték, hogy egyesek az egyháziakat megkárosítsák; d) a magyar állam, mindig kath. állam volt, s az állam érdekei szempontjából is nem lehetett — s ma sem lehet — a főkérdés csupán az, hogy kik vét-

ték az egyháziak szolgálatait igénybe s kik fizették azt kizárólagosan, hanem, hogy a plebániák és iskolák fennállása és fennmaradása biztosíttassék, — e) a pap- és mesterbér elgondolva a kepe sajátosság fogalmától nem is terheli valósággal a földet; de a pap és mester, valamint a vallásbeli egyén személye közötti viszony is ép oly kevésbé zárja ki, hogy a kepe ne terhelje a kepező egyénnek a földjét, mert valamint az, hogy az oszporás honnan csinálja ki a pénzt a pap bérébe a viszonyon és jogszokáson mit se változtat, úgy az sem változtat a pap és kepefizető közötti viszonyon bármelyik földjéről fizeti a kepező a kepe, de ha a kepe helyett pénzt fizet, ez már változás a jogszokáson.

Hogy pedig van Erdélyben ugymint Magyarországon akárhány oly földbirtok még ma is a századokon keresztül összebonyolódott agrár viszonyok után, — mely mint a kepefizetés állandó hypothekája bizonyos egyházhöz van kötve, s ennek birtokosa vallásváltogatás után előbbi papijának is tartozik fizetni, s az ilyennek mai napig levezetett birtok viseli a terhet, — alább eseteket fogok felhozni és döntvényekkel igazolni. Az pedig, hogy a kepező eladva birtokát megszűnik kepefizető lenni csak a kepe dologi természeté mellett bizonyít, míg az, ha valaki oly birtokot vesz, mely után kepe fizettetett s rá nem vettetik ki, vagy rajta nem követeltetik kepe, mert ott, hol ő lakik nincs divatban stb. a dologi teher ellen mitse bizonyít. Nem, mert az ilyen ügylet a legtöbb esetben nem is tétetett kérdésessé s nem lehet tudni kérdés esetén mi lett volna rá a resultatum.

„Hogy azoknak földbirtoka, kik jelenleg papjainknak és mestereiknek egyházi szolgálataikért természetmény bért fizetnek és azon földbirtokok között, melyeken ex institutó urbéri vagy tizedfizetési teher feküdt, épen semmi hasonlatosság nincs, s így mind az okalap, mind pedig az analogia hinyzik az államkárpotlásra nézve“. — ez ma nagyon természetes, mert a legtöbb községben pld. Nyujtódón s egyebütt is, hol négy-öt urbéri birtok volt, ma a földfeldarabolás után csak hármból lehet tudni, hogy ez és ez a parcella ezé volt. A teher e czímen utánok megszűnt, de átment a vevőkre és jobbágyokra, kik a terheket s a kepe is fizetik. Az urbéri kárpotlásoknál az egyházak kimaradtak a számításból, az okalap elesett könnyen az állam javára, mert kárpotlásról nem kellett gondoskodni.

(Folyt. köv.)

A tudomány hittel párosulva megóv a kor téveszméitől, szeretettel társulva feláldoz Istennek*).

„In memoria aeterna erit justus“. III. Zsolt. 6.

Valamint egyesek életében vannak pillanatok, melyekben az erkölcsi tökély tisztá valóságban tünteti fel nemcsak magát az egyént, de környezetét is: úgy egy-

*) Felolvastattott a gyfihérvári novendék-papok szalézi sz. Ferencz ünnepején.

házunk történetében is találunk több kimagasló alakot, melyeknek szemlélete elragadja a figyelmes vizsgálót, s erkölcsi nagysága arra enged következtetni, hogy csupán természetes erő annyira nem képesítheti az embert. Vannak nagy alakjaink, melyeknek hitelességén a vak hitelenség pusztító vihara megtörött; találunk dicső férfiakat, kik tudományuk által phároszi toronyként világítanak a kor eszméinek sötét chaoszában; és a mi legnagyobb, mi az embert leginkább Istenhez emeli, vannak dicső szentek, kiket a szeretet áldozatul hozza Istenért az emberiségnek. — S ha most végig tekintünk az emberiség történetén, ha megpillantjuk a keresztény és nem keresztény, a kath. és nem kath. nemzetek életét s egyszersmind figyelemesek vagyunk a jelenkor nagy hangzása eszméire: mit tanulhatunk mi, kik az annyira dicsőített felvilágosodás századában élünk? Nemde azt, hogy Ielkierő, mely a kül és belvilág fölötti küzdelemben diadalra juttatja az embert; világosságot, mely a kor téveszmei közepett Istenhez vezet; szeretetet melyet a leghidegebb közönyösség sem tart fönri működésében: csak az Istenben helyezett erős hit adhat. — Enélkül a Ielkierő phanitikus vakmerőség, a tudomány halvány érteimi világosság, mely az árnyékat is valónak látja; a valódi szeretet nem létezhetik, vagy ha léteznek, az csak egy pillanat műve, s a mily gyorsan nyert létet, ép oly hamar tűnik el.

Tündököljön bár valaki kora műveltségének minden ékével, hirdesse bár az ismert világ az ő tudományának nagyságát, jöjjenek népek és nemzetek üdvözlésére, kezökben tartván az elismerés legszebb koszoruját, — ha nagyságának próba-követ nem az isteni hit képezi, ha az ebből származó szeretet Isten és emberiségért nem emésztü: előbb vagy utóbb a képzelt nagyságnak romjában a nevelés üresség száralomra méltó alakja jelenik meg. Mert csak a hit az, mely szárnyakat ad a szellemnek, hogy felsőbb régiókba emelkedhessék. Vagy mint egy nagy gondolkozású író mondja. „A hit leghatalmasabb előmozdító tényezője a tudománynak. Kétségtelen ugyan, hogy nem teremt ott tehetséget a hol nincs, de a legmagassabb fokra emeli, a hol azt találja.“ (N. Alajos Ifj. K.)

Ezen igazság eszményi nagyságát és föntségét látjuk a jelen ünnepély dicső szentjében Szál. sz. Ferenczben, ki — mint a ker. tökéletesség példányképe — megmutatja nemcsak korának, de minden nemzet ivadéknak, hogy a tudomány hittel párosulva megvéd a kor téveszméitől, szeretettel társulva feláldoz Istennek.

Midőn a tulzó szabadelvűség, a szertelen ujitási vágy a 16. században a szeretet erős kötelékét, a nemzetek kölcsönös bizalmát veszélylyel kezdé fenyegetni; midőn a ker. vallás által kioltott korszellem az ó-világ romjaiból — fájdalom — új életre kezdett ébredni és vallási intézményeinknek lényeges megváltoztatása által az Ujzövetség napját elakarja homályosítani: akkor ada az Ur egyházának Szál. sz. Ferenczben egy dicső bajnokot. — Franciaországnak Szabaudia nevű részében a szálezi grófok ősi várában szültett 1567. aug. 21-én. — Már gyermekkorra, nemes hajlamai és mély valóságossága jelképek egykori nagyságát. — Középkorlát Párizsban vé-

gezte, s daczára a reformáció romboló szellemének, mely már mindenfelé kezdé zavarni a ker. népek és iskolák vallási fogalmait, mégsem veszté el nemes vallási buzgalmát és anygali ártatlanságát. Ime már itt igazolja tételünk valóságát. Mert jöllehet a szív az élet korányán legfogékonyabb a külbenyomások iránt s ártatlansága a világ fiainak fondoratai elől ritkán menekülhet veszély nélkül: az isteni vallásnak örök igazságai, az azokhoz való erős ragaszkodás megmenték őt mégis a szt. hit egykori védelmére. Tehát a kor szellem, mely a lángoló és oly könnyen lelkesülő ifju kebelnek gyujtó fákláját képezi, nem vala képes a kis grótot hitében megingatni.

A felsőbb tanulmányok elsajátítása végett 1584. Páduába ment, hol az egyházi és polgári jogot választá kiváló tanulmányul. Mert érezte, hogy korának veszes szelleme fölött csak e téren szerzett alapos ismeret által diadalmaskodhatik. De e lépése igen nagy próbának tévé ki a nemes ifjut. Itt találkozik igen sok a kor-szellemétől elvakított tanuló társal, kik csak addig tartának szent és sérthetetlennek valamely igazságot, míg az átkos tévtannak egyik vagy másik hamis oldalát fel nem tünteté. Azonban mihelyt a hit világánál a tudomány kimutatá a való és hamis közt lévő végtelen ürt: ellenségei levének nemcsak az igazság, de az egyénnek is, ki a kor áramlatával szembe mere állani. Tehát csak rendíthetlen hite-erőség alapos tudománnyal párosulva tarthatá meg az egyént az igazság birtokában. — És ez mégis vala már ekkor Szál. sz. Ferenczben. Sőt amint jobban és jobban kezdé ismerni korát, mélyebb tudomány és erősebb hit acélozák erejét. — Belátta hamar egy francia író állításának ama nagy igazságát miszerint: „Ha a hit nem verhet gyökeret az emberi értelemnek minden részében, a legnagyobb szellemek is hasonlók lesznek a szelék által megrengetett és tövében megingatott fához, melyet a legelső zivatar földre terit.“ (Egy francia püspök.)

S mire tanítá ezzel a tudomány és műveltség hordnokait? Arra, hogy míg a tudomány a hit alapján mozog, azon kedvező helyzetbe juttatja a kutató szellemet, miszerint következtetéseit tévedés nélkül vezetheti le az elismert igazságból és ezáltal világos lesz előtte a tér a tudomány művelésében. Mert tekintse meg bárki a reformáció történetét, s látni fogja, hogy csak ott van igazság, hol a hit világánál a való az ő szeplőtlen tisztaságában fogatik föl, a hol pedig ez hiányzik tévedés áll be.

Nagyon tévednek tehát azok, kik a kor-eszmék befolyása alatt, minden isteni és erkölcsi igazságot az emberi nem szellemi vívmányának tulajdonítván, az örök igazság elveit az „idő Ielkéhez“ a korszellemhez akarják mérni, hogy így megvédhessék az őnistenítő észnek szörnyszülőtteit. Hová vezet ily tudomány, elegendé jelzi szt. Ferencz kora. A dölyfös emberi ész a szeretet és emberi jogok biztosításának ürügye alatt nemzetek, sőt — kimondhatjuk bátran — az egész emberiség romlásán, erkölcsi bukásán igyekvék föntségét biztosítani. A tiszta szándék és helyes ismeret alapját, a hitet mellőzvé, megteremté a közelmult három századnak ijesztő képét, mely ugy egyesek mint nemzetek életében az erkölcsi bukás gyászos bélyege. — Elfeledék, hogy az erkölcsi törvények, mint az emberiség boldogságának sark-pontjai csak ott juthatnak érvényre, hol a valódi hit élteti azokat; a hol

pedig ez hiányzik ott a törvény csak holt betű Mírpedig enélkül az egyén szörnyé válik és a társadalmi élet köteléke szétszakad.

Korán felismerte szt. Ferenc korának e szellemét, s midőn látá hogy a legszentebb intézmény létjogát is más alapokon akarja megmagyarázni, mely aggodalom száll meg lelkét. A nagy küzdelmek, lelki harcok napról-napra erősebbé tevék benne a vágyat a szt. hit paizsa alatt a megtámadott igazság védelmére kelni, szt. Ágoston eme szavai szerint: „Nyugtalan az én lelkem, míg Te benned meg nem nyugszik Istenem“. — Ezen nyugtalanságát eléggé jelzi egyik művében, midőn így szól: „Szívem minden vígasztalását elvesztettem, új gondok és ismeretlen aggodalmak terhe nehezedett reám. . . . Több hónapig küzdöttem magammal, míg végre az alkalmas idők fölött őrt álló isteni kegyelem át nem sugárzott, a mire megnyugodtam, mert iskoláimot bevégeztem.“¹⁾ — Hosszu tanulmány, sok lelki harc után valósítá tervét s noha egyetlen fia volt az ősz Szalézi grófnak, szolgálataiba állá szt. Péter hajójának, melyet a reformáció vészes vihara elnyeléssel fenyegetett vala. Nagybátyja Szalézi Lajos azon időben a genfi székesegyház nagy praepostija kieszközlé a papi pályára való felvételét. Itt szerzé meg aztán szt. Ferencz ismereteinek azon jellegét, mely az erkölcsi tökéletesség magaslatára emelé, honnan megdicsőülve nézhető korának szellemi harczait. Itt találá meg a kívánt alkalmat arra, hogy szerzett tudományát tökéletesbitvén, az igaznak már ne csak töredékét, hanem magát az igazságot egész teljében eredeti forrásában ismerje meg.

Ezen tanulmányában irányadóul szolgálá az anyali tudós emez eszméje: „Az értelemnek tulajdonképi tárgya az igazság, melynek birtokában éri el tökéletességét.“²⁾ De egyszersmind szem előtt tartá azt, hogy az értelem legfőbb tevékenységének rugója a hit. Ennélkül tüneményekhez lesz lekötve s kutatásában bizonytalan uton kezd mozogni. Vagy pedig a tények, események körében marad s nem törekszik az igaz ismeretére, mivel a külvilág befolyása alatt eltompult ész már magában a teremtményben látja a Teremtőt. Már pedig ezáltal az ész a téveszmék azon tömkelegéhez jut, melynek irányát a 16. század szabá meg s mely ma a Pantheismus átkos gyümölcsét termi. Nem kerülte el figyelmét a gonosz ellenség e mindent felforgató művének kezdete sem. Azonban hatni rá semmikép sem tudott, sőt megerősíté hitében. Mert az igazság fáradhatlan keresésében megtartván a helyes irányt „erényről erényre emelkedék, míg meglátá az istenek Istenét Sionban.“³⁾

Valóban erényről-erényre emelkedve két év alatt oly sikerrel végzé a hittudományi tanfolyamot, hogy 25 éves korában hittudori rangra emeltetett. És ekkor már valóban megnyílék előtte a tér, eljőve az alkalom, melyben korának szellemét megszegyenítheté. Ezentul életének minden egyes mozzanata félreismerhetlen bizonyosága annak, hogy a hittel párosult tudomány őre az igazságnak, ellensége a bűnek; — a munkában fáradhatlan, veszélyben erős és a megtámadások közepet paizsa a léleknek.

Már működésének kezdetét a támadások tusája képezé Csakhamar, mint genfi székesegyházi káplán. kitűnő szónoki képessége által, mely a legelfogultabb ellenséget is meggyőzé, kiérdemelte azt, hogy térítési szónoklatokra küldetett. Itt kezdé érvényesíteni tudományát az igazság védelmére és pedig oly eredménnyel, hogy a Kalvinisták közül százanként jövének vissza az igaz egyház kebelébe. De egyszersmind próba-köve vala ez tudománya és hitének, mert e küldetésben heves vitái voltak. — Ambár azon időben a tudományok nagy haladást tettek, jöllehet egyes iskolák bölcseletei már ekkor ölükből hordák a tudomány jövődö vivmányainak magvát: mégis arnyoidal vá kezdett válni már akkor az értelmiségnek, hogy nem törekedék vallás erkölcsi felvilágosodás után, hanem a világi tudományt hívá segítségül az ész vizsgálódásaiban s így nem ritkán, legalább egy pillanatra zavarba hozá az igazság emberét. Hangzatos, de kártékony elvei a gondolkozásnak tulcsapongó szabadságot engedtek. Ez pedig a naturalismusi gögnek az ész-vallásnak ada életet és a törvényes egyházi tekintély megvetésével oly eszméket ada a világnak, melyek alapján az igazság birtokában maradni lehetetlen. Mert amint X. Leó pápa mondja: „Az igazság az igazsággal nem ellenkezhetik, minden oly állítás tehát, mely a hit által megvilágított igazsággal ellenkezik szükségkép és feltétlenül hamis.“

Valóban hitre vala szüksége a tudománynak, hogy tántoríthatlanul megállhasson a kor szellemével szemben! Mert csak ez adhatta a hit védőjének oly páratlan nyugodtságot, értelmi biztosságot, minővel szt. Ferencz ékeskedék nehéz vitáiban. Ő rámutata a félrevezetett észnek tévedésére az igazság világosságánál. A zavaros, szörzalhasogató ellenvetések megoldásában, hol egyetlen homályos vagy kevésbbé találó kifejezés kibuvó lyukat ad az ellenfélnek, a kérdést úgy oldá meg, hogy kételyre ok nem lehetett. S e tekintetben oly csodálatos ügyesség és alaposzággal bírt, hogy a tudomány — ambár háromszázad óta jóval tovább haladt — műveiben, leveleiben fenmaradt tanításait kifogásolni nem képes. „Atőleli tudománya a lelket és testet, világegyetemet és társadalmat illető ismereteket.“⁴⁾

E rendkívüli érdemeinek elismerésül Granerius akkori genfi érsek a még csak három éves áldozárt a nagypraepostsággal tünteté ki. A szt. férfit Isten kezét látván e nagy lépésén, kettőzött buzgalommal fáradozott az igazság védelmére és hirdetésében — Valamint tanulói éveiben igen nagy küzdelmébe került lelkét az igazság utján megtartani: úgy most mint nagy állásu férfúnak nehéz támadások fölött kellett győznie. Többeknek mellőzésével említésre méltó azon vitája, melyet Genfben Kálvinnak utódjával, a híres Béza Tódorral több nyilvános alkalommal tartott. Itt ellenfelét annyira sarokba szorítá, hogy a 70 éves Béza követőinek jelenlétében megvallá, miszerint a kath. egyház Krisztus igaz egyháza. Az eretnység más vezér férfuaival is volt vitája, de ezek nem türhetvén a nagy megszegyenítést, minden kigondolható módon törekedtek munkájában akadályozni, sőt Genfben össze is esküdtek ellene, mert mint mondák

1) Legendák és ünnepek. Nyári F. I. 46. 1. 2) Summa I. II-ae part. 3) 83. Zsolt 8. v.

4) Hettinger. I. K. 5 f. 43. l.

„ez eltörli a földről az igaz evangelium hiveit“. — Boszantó volt ugyanis ama nagy erkölcsi győzelem, melyet e szt. férfi megjelenése és működése által az álfelvilágosodás gonosz hordnoka föltött magának biztosita. A tért, melyre ezen kor álbölcsei vezetétek a hiszékeny néptömeget, rohamosan kezdé elhagyni a rendeltetésének tudatára ébredt nemzedék. Szomoruan tapasztalá, hogy mind az mit az ész önmagától feltalál: sötétség és tévedés; az igazság helyét ingatag vélemény, a meggyőződés helyét kétely foglalja el: s ha egyes esetekben abban felvilágosítást keresett, kétségbe ejtő bizonytalanságba esett. Mintha hallotta volna a német költőnek eme szavait: „Nem ismerek a világon semmit, melyen az emberi ész jobban kitüntette volna erejét, mint a régi vallási rendszer, himpellérek, féltudósok férczműve azon vallási rendszer, melyet most a réginek helyére akarnak tölteni.“⁵⁾

Nem csoda tehát, ha ily meggyőződések után egész tartományokat, herczegségeket terele vissza az igazságra. Ezen érdemei, ily nagy erényei után VIII. Kelemen pápa a tudomány és nagy haterősség hírében álló fiatal grófi apostolt genfi püspökké nevezte ki. E nagy fontosságú állás tetéze be e szt. férfi nagyságát. „Exegit monumentum aere perennius.“⁶⁾ — A megpróbátatások, támadások tusájában mint püspököt is megvédé az isteni tudomány ereje.

(Foiyt. köv.)

Szóljunk hozzá még egyszer!

Maksai K. Gy. kepemegváltási pótindítványához, ezen lapok 4-ik számában, röviden bátor voltam hozzászólni. Tettem ezt a lehető tárgyilagossággal és az ügy iránt érzett meleg érdeklődéssel; mégis — mint a „Contra“ szól — én evvel bünt cselekedtem! Fiatal vagy . . . hallgass! ez a válasz oly ügyben, mely a fiatal papokat leginkább égeti.

En eddig úgy tudtam, hogy egy közérdekű ügy megvitatásánál „non quis, sed quid“ az elv! Es mégis pótindítványozó ur a „fiatalasággal“ argumentum gyanánt hozakodik elő; pedig ezt komoly ember annak nem tekintti.

Maksai K. Gy. „Contra“-jában állításomat czáfolni igyekezik. Törököt, muszkát, mindent ellenem fordít, — még Szibériával is fenyeget; a végén mégis ott hagyja I. pótindítványát és egy II.-ban módosítja.

Hát ez nagyon könnyű dolog. Én azonban most is fenntartom állításomat, a míg az komoly érvekkel megczáfolva nem lesz.

Maksai K. Gy. nagyon félti a „tökét“. De ha a „tökék“ oly veszedelmesek a mai deficites világban, akkor főpapjaink nagy áldozattal összehozott alapítványai egyes káptalanok kezelése alatt, szintén „könnyen elférnek az orosz zsebjében“; — akkor azon sok egyházi „töke“, a melyből annyi árva, annyi szegény részesül naponként, mind az „orosz zsebjében“ vándorolhat. Akkor haszontalan dolog volt azokat megteremteni! . . .

És ha csakugyan „fegyverünket a keleti ével össze kellend mérnünk“, — a mint ezt Maksai

K. Gy. ur gazdasági tapasztalatai nyomán kieszelte, — valjon akkor a földbirtok műveléséhez szükséges marhaállomány nem esik-e a „kozák“ éhes gyomrának „áldozatul“? valjon ki, és hogyan fogná akkor azon földbirtokot „mintagazda“ módra művelni? . . . És valjon a földbirtokon nem akadna meg a mindenható állam szeme, amint ma vásik foga főpapjaink földbirtokból is álló vagyonára? . . . Ezen „rémkép“ szintugy ijesztgetheti a gazdát, mint az „állam-tönk“ a „tökét“.

Maksai K. Gy. ur nagyon szerénykedve azt kérdezi: oivastam-e az országgyűlési beszédeket?, — kiolvastam-e azokból az ország komoly pénzügyi helyzetét? . . .

Hát ha kegyeskedik megengedni, én is kérdezek valamit: nem méltatta becses figyelmére a napi lapok azon általános tudósításait, melyek a kisbirtokosok pusztulását, a termelő közönség mizériáit, a gabnapiacz pangását oly sötét színben festik? — Tudja-e, hogy ma a költséges munkával előállított gabonának — úgy szólva — semmi ára nincs? Tudja-e, hogy a gazdálkodással járó cselédtartás mibe kerül? — Vagy nem hallotta volna a gazdák részéről azon általános panaszt, hogy a cselédtartás és napszámok fölemésztek a kevés jövedelmet? . . . Ezek nem a pótindítvány mellett szólnak!

Ezen általános, szomorú jelenségek okozzák azt, hogy Statusunk földbirtokainál is, a házi kezelés iránt, eltérő nézetek uralkodnak. És csakugyan ezen általános, szomorú jelenségek elől a gazdának elzárkózni, ezeket a számításból kifeiedni nem szabad; mert különben ugy járna gazdaságával, mint Maksai K. Gy. ur pótindítványával: szüntelen módosítani kellene!

Különben szóljanak hozzá az „öregék“, s győzzön, a mi jobb!

Markaly Antal.

T Á R C Z A.

Szalezi szt. Ferencz emlékezete.)

Emlékednél állunk . . . az ihlet emel fel . . .

Ez adózik neked vig ünnepi díszszel

Dicső nagy égi szent.

Legyen áldott neved, midőn ma úgy ragyog,

Légy üdvözölve most s legyen szívünk boldog,

Midőn neked dalt zeng.

. . . Az erény-levelek a kis virágot már

Körülvették s őrzék, mint üdítő lombvár

S úgy fejlett a bimbó.

Ártatlansága mint viruló báj zománcz . . .

Mindig fénylett rajta mit a szentség kívánt

— Az égbe szárnyaló.

A tiszta szűz mámor úgy szívében lakott,

Hogy a roszt szenvedély mint zivatar órmos

Meg nem ingathatá.

⁵⁾ Elmondattott a gyéchérvári növendékpapok szalezi szt. Ferencz ünnepélyén.

A forró tüzes-láz — mint szikra — kialudt,
Midőn segélyt kérő köny-árja reá hullt
S lett érdemforrássá.

Ifjuságod arany-ragyogásu fény volt,
Mint őrző angyalon nincs rajtad semmi folt
Letörlé az erény.

Szived érzelméből nőttek ki a szárnyak,
Melyek a légen át égbe ragadának
Bűn terhét nem vivén.

Lelkedben égett az örök nagy szeretet,
Reményed az üdvök honába vezetett
Hová hited utalt.

S zamatját azon szent égi kegyelemnek,
Melyben a boldogság örömi feltűnnek
Érzéd s az magasztalt.

Midőn tudásod is érdem-babért font rád,
Akkor nemességed s koronád elhagyád,
Hogy Jézus papja légy.

A jó ifjuságnak Te nyújtád a fátylát,
Élteddel az erényt hirdetvén szétszorád
S öre is lettél még.

„Szív-éltünk szeretet“ mondogatá ajkad
Szeretél mindenkit mikép ép tennmagad
S miként Isten képét.

Láncszem volt ez benned, — beteget és bűnöst
Kebledre ölelvén úgy hozzád kötözött
Hogy tiednek érzéd

A kegyelem-élet s szentség mint hü papot
Fellebb emelt Téged s püspöknek avatott
Dicső Főpás:torrá.

Olyan tisztán fénylett: ragyogott szent hited,
Hogy szódra sok ellen buzgó hívőddé lett
S a tévelyt ott hagyá.

Kibontád zászlódat s reá irtad lánggal,
Hogy a józan tudás Istent mindig hűn vall
S csakis ő benne él;

Ihlett vezér valál szavad és érzelméd
Az Isten s emberért ölthatlanul égett,
Mint lobogó szentély.

E zászlónak lettünk bátor kezdőivé,
Hogy mint fénylő vezért kövessünk örökké
Míg csak szívünk dobog.

Hisz' varázként azon Jézus tana fénylik
S az kielégíti keblünknek vágyait,
Mely benne csak boldog.

Ha támad ellenség tajtékozó vad-dühvel
S botor észszel zászlód s az oltár ellen kel —
S a ránk szórt guny oly nagy ...

Szent példád lelkesít hogy eltűnjünk mindent
S szeressük őket is Érted, ki oda fent
Jutalmazó Ur vagy.

Küzdünk tanod szrint erős bátorsággal
„Philothed“ után ez bennünk ki nem hal,
Mert Isten s hit örök ...

De hogy reánk szálljon égből a kegyelem
S fakasszon üdv-forrást imánk hozzád rebben
S közbenjárást könyörg.

Ki három századnak boruján fényel át
S bírod ott fenn mennyben az égi koronát,
Miként győzelmes hős;

Légy üdvöz újra ma; midőn dobban szívünk
És szent emlékednek ünnepet szentelünk
Vezérünk légy üdvöz!!!

Gáspár István.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Nyilvános számadás.** A dicsőszenmártonban építendő templomra adakoztak: (Folyt.) Símegi esperesi kerület: Föt. Keresztényi István, pléb. Csab Rendek 2 frt. Föt. Áts Sándor, pléb. 1 frt. Föt. Anelits Lajos, pléb. 1 frt. Petlanovics, 2 frt. Erdőki esperesi kerület: Nagys. föt. Szájbél János cz. kán. esp. pléb. 1 frt. Föt. Hirly József, erdőki pléb. 1 frt. Föt. Matlaskovszky Miklós, a. homoródi pléb. 1 frt. Föt. Dimánd Lajos, szinfalusi pléb. 1 frt. Somogy-Csurgói esp. kerület: Föt. Papp János, h. esp. 3 frt. Föt. Kánzi Dezső, h. plébános 1 frt. Föt. Letlinger Kelemen, plébános h. 1 frt. Nagys. föt. Etl István, apát pléb. 2 frt. Föt. Ross József, lelkész 1 frt. Föt. Berky József, esperes 1 frt. Szebenfogarasi esperesi kerület: Föt. Ninger, 2 frt. tkt. Szabó Lajos, 1 frt. Föt. Wigand János, 1 frt. Föt. Roszkosni, 1 frt. Egy szegény tanító, 25 kr. Groisz, 40 kr. N. N., 20 kr. Föt. Bakk Endre, 1 frt. Föt. Georgievits Sándor, 1 frt. Föt. Szóts János, 1 frt. Föt. Asztalos György, 50 kr. Veszprémi esperesi kerület részéről: Föt. Virág János, esperes plébános, 4 frt 80 kr. Oraviczai esperesi kerület: Föt. Moser József, pápai kamarás, pléb. Steierlaken 1 frt. Föt. Damján Péter, dognácskai pléb. 1 frt. Nagys. föt. Bartl Antal, t. kanonok. resiczai pléb. 1 frt. Föt. Kruesz Ferencz, oraviczai pléb. esperes 1 frt. Bonyhádi esperesi kerület: Föt. ifj. Beneze István, esperes pléb. 1 frt. Föt. Pinter József, kiérd. esperes pléb. 50 kr. Föt. Decko Mátyas, pléb. 50 kr. Föt. Harray Kálmán, pléb. 1 frt. Föt. Boross Aurél, pléb. 50 kr. Föt. Teppert József, pléb. 1 frt. Tapolczai (Ida) föt. esperesi hivatal 1 frt. Zentai esperesi kerület: Nagys. föt. Mészáros Ignác, prépost, ó kanizsai pléb. 2 frt. Nagys. föt. Benedek Elek, apát, zentai pléb. 2 frt. Föt. Habram János, zentai plébános helyettes 1 frt. Zentai esper. kerület: Föt. Gregorits Mihály, zentai káplán 1 frt. Föt. Habram István, martonosi pléb. 2 frt. Föt. Zóni Fábrián, 25 kr. Föt. Nespolyi János, 40 kr. Föt. Pákolicz János, horgosi pléb. 2 frt. Topolyai esper. kerület: Nagys. föt. Balassy Endre, t. kanonok esp.

pléb. Hegyesen 2 frt. Főt. Haffner István, pacséri pléb. helyettes 1 frt. Főt. Schadl Ignác, ó-moroviczai pléb. helyettes 1 frt. Főt. Kesztlér Máttyás, bajsai pléb. 1 frt. Főt. Bobics Károly, kerül. jegyző, topolyai pléb. 2 frt. Topolyai káplánok, 1 frt. Főt. Fánics Antal, hegyesi káplán, 50 kr. A hegyesi hívek 50 kr. Zombori esperesi kerület: Nagys. főt. Fejér Gyula, zombori apát-plébános 10 frt. Főt. Mészner István, bezdáni plébános 5 frt. Főt. Nagy Béla, monostorszeghi plébános 2 frt. Főt. Dr. Kovács Kálmán, pléb. 2 frt. Főt. Goldscharek József, esp. pléb. 5 frt. Nagym. főt. Dr. Dulánszky Nándor, pécsi püspök, 5 frt. Nagys. főt. Walter Anta', kanonok, püsp. irodaigazgató 2 frt 50 kr. Főt. Pozsgay József, püspöki titkár 1 frt. Főt. Glatt Ignác, szentszéki jegyző, 50 kr. Szigetvári esper. kerületből: Főt. Márton István, pléb. Süm. Szt. Lászlón 50 kr. Simontornyai esper. kerület: Főt. Csaplár Ignác, felső nyéki plébános 1 frt. Főt. Sissovits János, tamási pléb. 1 frt. Nt. Bencze Ferencz, tamási káplán 50 kr. Főt. Szemeyei M. regőli pléb. 1 frt. Főt. Hangyály Mihály, pinchehelyi káplán, 50 kr. Főt. Olgay Nicodém, Simontornyai adminisztr. 50 kr. Nt. Novák József, ozorai káplán, 50 kr. Nagys. főt. Szegfű Mihály, t. kanonok, esperes, ozorai pléb. 1 frt.

I R O D A L O M.

Megjelent: „**Jó Pásztor**“. Egyházzónoklati folyóirat VII. évf. 4—5 füzet. Szerkeszti és kiadja: Hajóssy Gy. Krizánt Budapesten; ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

— „**Képes missió-könyvtár**“ a kath. nép számára. 7-ik füzet. Szerkeszti Nogely István Nagyváradon.

- Vettük az „**Étvös-alap**“ közleményeit; ezek szerint az egylet 1886. évi bevétele 7374 frt 34 kr., kiadása 4695 frt 25 kr., tiszta évi jövedelme 3179 frt és 9 kr. volt. Az intézet 11 év alatt 117 rom. kath., 51 helvét, 55 ág. ev., 4 gör. kath., 4 unit., 33 izr. vallásu tanítói családot összesen 20,490 frt segélyben részesített. — Ha az országban levő r. kath. és izraelita tanítók számát összehasonlítjuk kitűnik, hogy az izraeliták közül aránytalanul sokan részesültek segélyezésben!

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL

— **Nyilvános köszönet.** Én alatt irt most letterm kinevezve Csik-Szt.-Györgyről Horgospatakra Szól-Doboka megyébe, k.-tanítónak s midőn Püspök ur Ö Nagyméltóságához azon kéréssel járultam, hogy utazási költségeim fedezésére némi segélyben részesítsen, ő nagyméltósága tiz forintot o. é. kegyeskedett legkegyelmesebben adományozni, melyért fogadja ő nagyméltósága a nyilvánosság terén is a legforrobb hála-köszönetemet. Adjon az isteni gondviselés ő nagyméltóságának viruló egészséget, s engedje, hogy valóban fópásztori összes működésében nagylelkű harártalan jótékonyágát sokáig érez-

tethesse. Horgos-patakán, 1887. febr. 3. Pál Ferencz k.-tanító.

— **Szálézi szent Ferencz ünnepély papnőveldénkben.** Folyó évi február hó 6-án d. u. 5 óraker egyházmegyénk szépreményü növendék-papjai a meghívóban jelzett „tárgysorozat“ szerint igazán jeles sikerrel tartották meg egyházirodalmi iskolájuk szentség, művészet és tudományban ékeskedő védszentjének kegyeletes ünnepét. Már mikor pont 5 óraker elhangzott Püspök urunk ő nagyméltósága megérkezetére az „Ecce sacerdos magnus“ fonséges dallama, nyugodtan nézünk elé papság, tisztikar, posta, távirtda, vasut, törvényszék etc. nagyszámu repraesentálói: a beszélő művészet, itt a muzsák falai közt aratandott nemes diadalának! Nem csalatkoztunk. A szép siker fölötti örömteljes meglegedésének maga a nm. fópásztor ur a következő szavakban adott kifejezést: „Valóban fiaim, örömteljes perczeket szerezétek püspökötöknek, feledtetétek velem a gondokat, melyek nehéz teendőim közepette engem folyton togva tartanak; meglegedésem mellett, köszönetet mondok nektek a szép, a nemes iránti lelkesültségtekért; köszönetet előljáróitok s különösen a praefectus urnak — dr. Szuchit érté, mint szorgalmas énekvezetőt, — tapintatos ügybuzgóságukért; köszönetet a vendégeknek, kik ily szép számmal megjelenvén az ünnepély fényét emelték“ . . . Azt hiszem ide már mi az ünnepély általános oldalát illeti nem kell sem glossa, sem commentár . . . ánde a dolog részleteiből is legyen szabad holmit felemlitenem. A mi leginkább megragadott mindenkit — annál is inkább, mert oly egyének is voltak jelen, kik magyarul éppen nem tudnak — természetesen az ének volt, melyet egyenkint és összesen technikai ügyességgel adtak elé, a dicsőség legyen rajtuk kívül dr. Szuchyé, ki valóban hivatásszerűséget tanusit e téren is. Az énekarabok tapintatosan voltak megválasztva; valóban örömtől égtünk, midőn a hatalmas pápai hymnus „Jnalziamo“ elharsogott. A szózat Mester K.-tól a milyen nehéz, ép oly jól sikerült. A szavalat és felolvasásban ténykedő növendékek között, munkája és eredmény kísérte kutató szorgalmáért elismerést érdemel első sorban Gáspár István, kinek egyszersmind szép költeményét „Szál. szent Ferencz emlékezete“ Szánthó Károly kellemesen dörgő hangján jól adta elé. A mi a szavalatot illeti legtöbb természetesség, nyugodtság és honlétet tanusított a „Czimkórság“ szavalója Puskás G., kiről hiszem, hogy az életben is hasonlóan járand el. Kovács M. szép felolvasása szal. sz. Ferencznek hittel és szeretettel párosult tudományáról, ugyszintén Buslig J. megnyitója és Szigeti Gy. bezáró beszéde szintén csak elismerést és méltó dicséretet érdemeltek, — mit nem is vont meg tőlük sem az összes szereplőktől senki, a ki e kedves ünnepélyen részt vett. — Isten áldása lebegjen a buzgó törekvésen.

— **Paál Gyula,** a marosvásárhelyi gymnasium jeles tanára, a mult napokban töltötte be tanári működésének 25-ik évfordulóját, mely alkalomból kartársai testületileg fejezték ki szives üdvözlétüket. Ad multos annos!

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÓDÓN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulafehérvárt.